

Голові спеціалізованої вченої ради ДФ 20.051.203
із правом проведення разового захисту дисертації
на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 «Психологія»,
доктору психологічних наук, професору,
завідувачу кафедри соціальної психології
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника
Гояну Ігорю Миколайовичу

РЕЦЕНЗІЯ

Вітюк Надії Романівни

кандидата психологічних наук, доцента кафедри соціальної психології
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
на дисертаційну роботу

Варварук Христини Петрівни

на тему:

**«Вплив конфліктологічної компетентності на формування професійної
ідентичності майбутніх педагогів»**,представлену до публічного захисту у
спеціалізовану вчену раду ДФ 20.051.203 Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 «Психологія»

Актуальність теми дисертаційного дослідження

В умовах сучасних суспільних трансформацій, що супроводжуються воєнними викликами, соціально-економічною нестабільністю та змінами у сфері освіти, особливого значення набуває проблема професійного становлення майбутнього педагога як суб'єкта освітнього процесу, здатного до конструктивної взаємодії, ефективного вирішення конфліктних ситуацій та відповідального професійного самовизначення.

Особливої актуальності набуває питання формування професійної ідентичності майбутніх педагогів як інтегративного особистісно-професійного утворення, що забезпечує готовність до здійснення педагогічної діяльності в умовах соціальної напруженості, високої комунікативної інтенсивності професійної взаємодії та необхідності прийняття відповідальних рішень у складних педагогічних ситуаціях.

У цьому контексті конфліктологічна компетентність виступає важливим психологічним ресурсом професійного становлення майбутнього педагога, оскільки забезпечує здатність до саморегуляції поведінки, конструктивної взаємодії, асертивного спілкування та ефективного розв'язання конфліктних ситуацій у професійному середовищі.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлюється необхідністю теоретичного обґрунтування та емпіричної перевірки впливу конфліктологічної компетентності на формування професійної ідентичності майбутніх педагогів, а також розроблення ефективних соціально-психологічних засобів її розвитку у процесі професійної підготовки.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри соціальної психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника «Психологія особистості в умовах кризового суспільства» (2021-2025 рр.), що підтверджує його наукову актуальність та відповідність сучасним напрямкам розвитку психологічної науки.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота виконана на належному теоретико-методологічному та емпіричному рівнях. Логіка побудови дослідження є послідовною, структура роботи відповідає поставленій меті та завданням, а сформульовані наукові положення ґрунтуються на сучасних досягненнях психологічної науки.

У дисертації чітко визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовано методологічні засади роботи, використано комплекс взаємодоповнювальних методів дослідження, що забезпечило наукову обґрунтованість отриманих результатів.

Достовірність результатів дослідження забезпечується достатнім обсягом емпіричної вибірки, використанням валідних психодіагностичних методик, застосуванням методів математичної статистики, а також узгодженістю теоретичних положень із результатами емпіричного дослідження.

Основні результати дослідження апробовано на науково-практичних конференціях різних рівнів, а також впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти, що підтверджується відповідними довідками про впровадження.

Характеристика змісту основних положень дисертації

У першому розділі дисертації здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми професійної ідентичності майбутніх педагогів та конфліктологічної компетентності як її важливого особистісно-професійного ресурсу. Розкрито психологічний зміст професійної ідентичності, проаналізовано її структурні компоненти, визначено роль конфліктологічної компетентності у процесі професійного становлення особистості майбутнього педагога. Обґрунтовано структурно-функціональну модель впливу конфліктологічної компетентності на формування професійної ідентичності майбутніх педагогів.

У другому розділі представлено організацію та результати емпіричного дослідження особливостей взаємозв'язку показників конфліктологічної компетентності та компонентів професійної ідентичності майбутніх педагогів. Проведено психодіагностичне дослідження рівнів сформованості відповідних показників, здійснено кореляційний аналіз взаємозв'язків між складовими

конфліктологічної компетентності та професійної ідентичності, визначено психологічні чинники їх взаємодії.

У третьому розділі обґрунтовано зміст та структуру авторської соціально-психологічної програми розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх педагогів та представлено результати її експериментальної перевірки. Доведено ефективність запропонованої програми як засобу формування професійної ідентичності майбутніх педагогів.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному підтвердженні впливу конфліктологічної компетентності на формування професійної ідентичності майбутніх педагогів.

У роботі:

- розроблено структурно-функціональну модель впливу конфліктологічної компетентності на формування професійної ідентичності майбутніх педагогів;
- уточнено психологічний зміст конфліктологічної компетентності як інтегративного особистісно-професійного утворення;
- набули подальшого розвитку наукові уявлення про психологічні чинники формування професійної ідентичності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки.

Сформульовані положення наукової новизни характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості та логічною завершеністю.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження відображено у наукових публікаціях авторки, серед яких статті у фахових виданнях України, публікації у наукових періодичних виданнях інших держав та матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Тематика публікацій відповідає змісту дисертаційного дослідження та відображає його основні результати.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробленні соціально-психологічної програми розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх педагогів, яка може використовуватися у процесі професійної підготовки здобувачів педагогічних спеціальностей, а також у діяльності психологічних служб закладів освіти.

Матеріали дослідження можуть бути використані при викладанні навчальних дисциплін психологічного циклу, розробленні тренінгових програм професійного розвитку майбутніх педагогів та організації психологічного супроводу освітнього процесу.

Оцінка оформлення та змісту дисертації

Дисертацію оформлено відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Структура роботи є логічно вибудованою та відповідає поставленій меті й завданням дослідження.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст дисертації повністю відповідає обраній темі дослідження, характеризується логічною послідовністю викладу матеріалу, науковою аргументованістю та завершеністю представлених результатів.

Матеріал дисертації викладено чітко, послідовно та на належному науковому рівні. Теоретичні положення узгоджуються з результатами емпіричного дослідження, що забезпечує цілісність роботи та підсилює доказовість сформульованих висновків.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Загалом позитивно оцінюючи зміст дисертаційного дослідження Варварук Христини Петрівни, слід звернути увагу на окремі положення дискусійного характеру.

У дисертаційній роботі представлено структурно-функціональну модель впливу конфліктологічної компетентності на формування професійної ідентичності майбутніх педагогів, що є важливим теоретичним результатом дослідження. Водночас більш детальна операціоналізація окремих структурних компонентів моделі на рівні емпіричних індикаторів сприяла б підвищенню її прикладної інтерпретаційної цінності та можливостей подальшого використання у психологічній практиці професійної підготовки педагогів.

У роботі здійснено змістовний аналіз показників конфліктологічної компетентності як особистісного ресурсу професійного становлення майбутніх педагогів. Разом із тим доцільним було б ширше представити порівняльний аналіз сформованості досліджуваних показників залежно від етапу професійної підготовки здобувачів вищої освіти, що дозволило б більш повно відобразити динамічні аспекти формування професійної ідентичності майбутніх педагогів.

У третьому розділі дисертації представлено авторську соціально-психологічну програму розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх педагогів та результати її апробації. Водночас перспективним напрямом подальших досліджень могло б стати розширення можливостей застосування запропонованої програми у системі психологічного супроводу професійного становлення педагогів на різних етапах їх професійної діяльності.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження.

Загальний висновок щодо дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Варварук Христини Петрівни на тему «Вплив конфліктологічної компетентності на формування професійної ідентичності майбутніх педагогів» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему та на належному науково-методологічному рівні.

У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають важливе теоретичне та практичне значення для розвитку соціальної психології, психології особистості та психології професійної підготовки майбутніх педагогів. Сформульовані авторкою положення наукової новизни, висновки та рекомендації є обґрунтованими, логічно завершеними та підтвердженими результатами емпіричного дослідження.

Матеріали дисертації відзначаються внутрішньою узгодженістю, методологічною обґрунтованістю та практичною спрямованістю. Основні результати дослідження апробовано у наукових публікаціях та впроваджено у практику професійної підготовки майбутніх педагогів.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами), а її авторка – Варварук Христина Петрівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Рецензент

кандидат психологічних наук, доцент
кафедри соціальної психології
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Надія ВІТЮК